

УДК 007:304:070

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ ЧИ ПРОВІНЦІЙНО-ПЛЕБЕЙСЬКИЙ ПОСТМОДЕРНІЗМ?!

Василь Лизанчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Схарактеризовано ключові засади діяльності засобів масової інформації та проблеми функціонування української мови в Україні. Розкрито сутність провінційно-плебейського постмодернізму, окреслено структуру громадянської позиції журналістів.

Ключові слова: журналістика, українська мова, російщення, громадянська позиція, професіоналізм, провінційно-плебейський постмодернізм.

Постановка проблеми дослідження. В українському суспільстві тривають дискусії про засадничі проблеми функціонування журналістики. Мовиться про найголовніше: чи повинен журналіст мати громадянську позицію, обстоювати українські національні цінності, чи лише точно повідомляти факти? Якщо у Польщі, Сполучених Штатах Америки, Чехії, багатьох інших країнах питання національної ідентичності, патріотизму, національної гідності, збереження і розвиток мови, культури не потребують навіть обговорення, то в Україні ці питання є досі ключовими, визначальними у процесі розбудови соборної української України. Журналіст, хоче того він, чи ні, своїми матеріалами стає фактором позитивного чи негативного впливу на змістове наповнення суспільної думки. Адже в Україні ще діють підступні, зловмисні зовнішні і внутрішні сили, які намагаються зупинити розвиток й утвердження української України. Задля цього й досі використовуються найрізноманітніші – випробувані й «оновлені» – способи, серед яких чи не найпідступніший – фальсифікація історії українського народу, зокрема історії взаємин України і Росії, у яких розкривається відверта брутальна політика, що століттями була спрямована на отруєння української ментальності, асиміляцію українців, знищення України як держави, а українців – як етносу.

Олександр Боргардт наголошував, «що крім прямої – військової, політичної та культурної агресії, Росія вела й веде проти України широко закроєну пропагандну агресію, ціллю якої є: 1. Довести всьому світові, що жодної України взагалі немає й ніколи не було, є лише «южная окраїна Росії». 2. Якщо це не вийде повною мірою, то довести, принаймні, що нема й не було жодного українського народу. 3. Як не вдасться й це, то довести хоча б, що нема

і не може бути жодної української культури, а значить — і української мови. 4. Коли не вийде, зірветься й попереднє, то довести хоча б те, що жалюгідна, відстала та провінційна українська культура в жодний спосіб не порівнюється з «великою русскою культурой»[1, с. 4-5].

«Великій русській пісателі» Федор Гладков, який наприкінці двадцятих років ХХ ст. ушанував своїми відвідинами одну з комун поблизу Запоріжжя, головним чином, відмовляв українських селян вживати українську мову приблизно такими словами: «Зачем возобновлять допетровскую эпоху, не лучше ли бросить эту затею и использовать русскую культуру и русскую литературу для общекультурных целей?».

Руїницькі наслідки псевдомесіанської «собирабельної діяльності» (вогнем і мечем) білих царів-батечок і червоних вождів-генсеків, які нищили українську етнопсихологію, корчували систему міжпоколінної передачі етнокультурної інформації, фальшували етнонаціональну культуру, очевидні в Україні і тепер. Фальшива версія «общерусского народа», «малорусской ветви Великороссии», «общерусского языка», як і московський неославізм, є лише позолотою для імперської пастки, яка одурманює і винищує українство. Першого удару зазнавала і зазнає українська мова. Не дивно, адже мова — явище соціально-психологічне. Найчистішим і єдиним живильним джерелом розвитку нації є рідна мова. Саме у мові народ закодує свою духовність, історію і багатовіковий досвід, здобутки культури та світоглядні ідеї, самобутність і неповторність. У мові починається і закінчується духовне життя людини, життя всього народу. Рідна мова — це найособистіша і найглибша сфера обстоювання свого «Я» (коли воно є), особистої і національної гідності.

Історіографія дослідження. Поєднуючи національний організм у часі й просторі, забезпечуючи нації духовну й культурну безперервність, певний життєвий уклад, світоглядну систему, орієнтацію у світі, моральний закон, мова ідентифікує націю. «Мова — це втілення духовної влади людини над світом, який створений Богом для неї. Слово, і лише слово, є інструментом одухотворення навколишньої дійсності, засобом уприсутнення людини на цій землі»[7, с. 13], — зазначала мовознавець Ольга Федик. Мова є органічним складником життя, вона, як повітря, як вода, як хліб. Мова дана кожній нації Богом, і тільки рідне слово втілює увесь спектр духовного життя народу, повнокровно відображає мислення, почуття, моральність, створює внутрішню гармонію між фізичною та духовною природою нації, стимулює розвиток національного буття, формує культуру.

«Національна свідомість + національна мова» — ця духовна формула має трансцендентний зміст, деформація цього укладу спричиняє національне виродження, культурний, моральний та економічний занепад. На жаль, багато не лише політиків, державних діячів, службовців різних рангів, а й журналістів досі не зрозуміли, що без почуття патріотизму, без любові до України, без утвердження в суспільній свідомості ідеї нації як політичної спільноти, об'єднаної історичною долею, державною, тобто українською мовою, інструментом громадянства, без визнання національної гідності людини, цінності людської особистості, як визначального елемента права, без продукування і культивування системи українських духовних орієнтирів загальноцивілізованого характеру не лише у сфері культури, освіти, науки, а й економіки та політики

годі сподіватися на утвердження української України і її динамічну трансформацію у світове співтовариство держав.

Мова, вікова духовність, вберегла українців від історичної загибелі у тривожних віках жорстокого поневолення фізичного і духовного, що простягалось кривавою стрічкою ще від Переяслава, і веліла нашому народові вистояти, витримати, бути вічним на своїй землі. «Я вічний тут. Я існую в категорії «Я» і в ній все зостануся. Немає такої сили у світі, яка могла б перемістити мене і мій вічний народ у категорію БУЛО, позбавивши нас перспективи БУДЕ. Ми йдемо у безупинному поході часу – горді, мудрі, з нашим Богом...», – роздумує монах Епіфаній (повість Романа Іваничука «Орда») про долю українського народу.

Зважаючи на те, що мова є своєрідним синтезом усього національного, фокусом його бачення, «мовне питання неминуче перестає бути тільки лінгвістичним питанням, чи, краще сказати, безпосередньо лінгвістичним, а стає також – і то часто насамперед – питанням політичним, соціальним і культурним» [11, с. 6].

М. Грушевський розкрив шовіністичні лженаукові постулати про те, що «українці і білоруси – росіяни, то їм не треба своєї мови», «українська мова не мова, а тільки «наріччя» російської», «української мови нема, є тільки один російський народ і одна російська мова». Він закликав «горнутися до свого українського, заохочувати до нього, розширювати його всякими способами. Бо інакше як на своїй народній українській основі не стане наш народ просвіченим, не вийде з теперішньої темноти, злиднів і пониження», «всі народи, які дійшли до добробуту, освіти, доброго ладу, дійшли тільки завдяки тому, що мали просвіту на своїй рідній мові» [2, с. 25].

Держава, яка в наш час прагне розвиватися в річищі ринкової економіки, має бути національною. І саме тому національною, що нові умови виробництва потребують залучення інтелектуального потенціалу передусім своєї нації, а цей потенціал «вироснується» й ефективно діє в системі єдиної писемної культури як закономірного вивершення мовної, освітньої, культурної, наукової політики держави.

Мета наукової статті – окреслити морально-психологічні, професійні завдання журналістів в сучасних умовах боротьби за утвердження соборної, демократичної, правової української України.

Виклад основного матеріалу. «Раби, подножки, грязь Москви, варшавське сміття...». Вчитаймося, збагнемо, серцем і розумом відчуймо глибинну суть цих слів Тараса Шевченка із поеми «І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє», автограф якої датований 14 грудня 1845 року. Минає 167 років відтоді, як Тарас Шевченко закликав рабів-українців отямитися, усвідомити своє національне «Я», людську гідність, дійти історичної правди.

«Варшавське сміття» розвіялось, зникло, кануло в лету. А от від «грязі Москви» Україна досі не відмилася. Найбільше антиукраїнське багно створили у Верховній Раді України. Депутати – носії політико-ідеологічної, морально-психологічної московської грязюки – 248-ма голосами (3 липня 2012 р.) за тиждень до 149 річниці Валуєвського циркуляра ухвалили антиконституційний законопроект «Про засади державної мовної політики» Колесніченка–Ківалова.

Прикриваючись «Європейською хартією місцевих малопоширених (міноритарних) мов» (саме такий переклад Хартії правильний), україножери Колесніченко, Ківалов, Царьков, Грач, Четов, Мартинюк, Симоненко, Кудрявцева та багато інших манкуртів, хахлуїв, яничарів цинічно розв'язали мовно-культурну війну, остаточною стратегічною метою якої є знищення української нації, української держави в московських інтересах. Українофобський Закон «Про засади державної мовної політики» всупереч протестам національно-свідомих громадян України підписали Голова Верховної Ради Володимир Литвин і Президент України Віктор Янукович. Невже їх навіть миттєва думка не пронизала, що цей Закон – найстрашніший, найнебезпечніший, бо спрямований на розтління національної сутності, знищення української ментальності і заміну її російською. Цей антиукраїнський, антидержавний, зрадницький акт залишився поза оцінкою багатьох засобів масової комунікації.

Ситуацію із функціонуванням української мови в Україні можна схарактеризувати терміном, відомим з івриту, – „хуцпа”, що означає вищий прояв нахабства й цинізму, коли, наприклад, молодик, який убив своїх батьків, вимагає від суду поблажливості на тій підставі, що він – сирота. „Такою хуцпою і є використання «Європейської хартії місцевих малопоширених (міноритарних) мов» для впровадження російської як регіональної, а фактично – державної на території України”, [5] – наголошує мовознавець, професор Лариса Масенко. **Російській мові в Україні ніщо не загрожує, ніхто її не забороняє, вона функціонує в державних установах, навчальних закладах, армії, правоохоронних органах, спорті, нею перенасичений інформаційний простір України.** Рафіновані україноненависники, контролюючи гуманітарну сферу (інформації, культури, освіти, спорту), спрямували всі свої зусилля на викорінення української мови з них, розв'язали психологічну війну проти Української держави, української нації, її духовності, правдивої історичної пам'яті. Не менш страшним, підступним у цьому україножерському танці є те, що прекрасна мова Пушкіна, Толстого, Тургенева, Достоевського, Горького у руках жорстоких політиків з Партії регіонів, Комуністичної партії в Україні – філії Компартії Російської Федерації – та їхніх аморальних підспівувачів стає засобом позбавлення життя такої ж прекрасної мови Шевченка, Франка, Лесі Українки, Коцюбинського, Ліни Костенко, Павличка...

Реалізація в Україні „Європейської хартії місцевих малопоширених (міноритарних) мов” у трактуванні московських «подножок»-україноненависників Колесніченка–Ківалова на практиці означає не що інше, як зневажання, нехтування Конституції України, коли кожна районна, міська та обласна рада самостійно вирішуватимуть, чи визначатимуть бути чи не бути на певній території українській мові державною, чи ні, коли кожний проросійський керівник («грязь Москви») безсоромно, цинічно буде топтатися по українській мові, культурі, духовності, зневажатиме національно свідомих українців, звільнятиме їх з роботи. Таких прикладів уже чимало.

Цілком виправдано Ліна Костенко поставила закон Ківалова – Колесніченка, що ґрунтується на свавільному, сфальшованому тлумаченні Європейської хартії, в один ряд із Валуєвським циркуляром 1863 р. і царським

Емським указом 1876 р. Закон надає статус регіональної не мовам меншин, а російській, із такими розширеними правами, які роблять вживання української на територіях, де впроваджено закон, непотрібним. Те, що закон ухвалено не з метою виконання положень «Європейської хартії місцевих малопоширених (міноритарних) мов», а для поглиблення російщення не лише українців, а всіх громадян України не російської національності, свідчить низка поспішно ухвалених рішень місцевих рад. Як повідомили українські видання, зокрема «Український тиждень», Ізмаїльська міська рада, ухваливши 15 серпня 2012 р. рішення про надання російській мові статусу регіональної в місті, відмовилася визнати аналогічні права за мовою болгарської меншини, хоча частка її представників в Ізмаїлі відповідає визначеній законом нормі – 10%.

Голова Донецької облради Андрій Федорук, коментуючи рішення про надання статусу регіональної російській мові, попередив: якщо в радах нижчого рівня з'явиться бажання запровадити як регіональні інші мови, наприклад, грецьку, то вони мають спочатку добре подумати про джерела фінансування такої ініціативи. Нещодавно з'явилася інформація, що на Закарпатті відмовилися визнати регіональною мову угорської меншини.

«Усі ці факти підтверджують реальну мету використання хартії в Україні, зрозумілу вже під час ратифікації її 2003 року у Верховній Раді, коли до переліку мов, які підлягають її дії, до речі, найдовшому порівняно з усіма іншими країнами, було внесено російську, – підкреслює мовознавець Лариса Масенко. – Наполегливість, із якою російські шовіністи, котрим удалося здобути більшість спочатку в місцевих радах Сходу й Півдня, а згодом, шляхом «тушкування», і у Верховній Раді, проштовхували з 2006 року зміни до мовного законодавства, які б запровадили статус регіональної для російської мови, свідчить про те, що це аж ніяк не передвборчі ігри, як дехто вважає, а виконання добре продуманого за межами Української держави плану її ліквідації.

Парадоксальність, щоб не сказати ідіотизм, української ситуації полягає в тому, що європейський документ, призначений для порятунку міноритарних мов від остаточного поглинання їх мажоритарними державними мовами, агенти «Русского мира» використали з точністю до навпаки — щоб довести до стану міноритарної державну мову і зупинити процес утвердження України як суверенної національної держави» [6].

У ЗМІ потрібно дохідливо і правдиво роз'яснювати глибинну суть Хартії мов, яка спрямована на захист мов, що вимирають. В Україні такими мовами є гагаузька, караїмська, кримчацька і ромська. Носії всіх інших мов, які живуть в Україні, мають державні утворення і їхні мови є там титульними. Отже, вони захищені. Ще і ще розповідати, що так звана „природна українсько-російська двомовність”, духовно-моральне каліцтво мільйонів українців, які стали російськомовними – це наслідок реалізації цинічних і жорстоких циркулярів, указів, постанов, інструкцій, розпоряджень про російщення українців.

Цинічно ухвалений і підписаний манкуртами, яничарами, малоросами Закон «Про засади державної мовної політики» – це 480 агресивний антиукраїнський акт за всю довготривалу історію України. Аморальна особливість його в тому, що він прийнятий в незалежній Україні і спрямований

на поглиблення розтління національної сутності, знищення української національної ментальності та заміну її російською.

Нині «ресстрові українофоби», серед яких є не лише політики, депутати, службовці, а й журналісти та науковці розхваляють запропонований новий законопроект «Про порядок застосування мов в Україні», який є редакцією попереднього закону. Закон «Про засади державної мовної політики» хочуть замінити Законом «Про порядок застосування мов в Україні». Тобто, антиукраїнський закон стане «вдосконалено» антиукраїнським. Талановитий публіцист, філософ Ігор Лосєв підкреслив у статті «Про дикий цинізм» (День. – 2012. – 31 серп. – 1 верес.), що «все українське викидається за борт або заганяється в підпілля, до українськомовних «схронів». Найбрутальнішу силу застосовують комуністи, регіонали, різні «союзи», «родіни» тощо.

Саме московська антиукраїнська політика створює проблеми у сфері міжнародних відносин. Адже хворі на історичне безпам'ятство, національний нігілізм, замішаний на великоросійському шовінізмі, і тепер стоять на заваді розвитку української мови і культури, вбивають нас своєю байдужістю, вкривають «склом і терном нашу путь» (О. Олесь) державотворення. «Подножки Москви» з суржиковим світоглядом і догматичним комуністичним мисленням будь-що намагаються посварити східних і західних українців, щоби поглиблювати їх експлуатацію та безпечніше збагачуватись. Цинічні заяви урядовців, брехлива передвиборна реклама про зростання добробуту є прикладом рафінованого обдурювання людей. Зіставмо тотальне зростання цін в усіх сферах життєдіяльності і галасливе підвищення пенсії чи мінімальної зарплати, то побачимо, що немає межі зухвалості влади, яка маніпулює свідомістю людей. На жаль, у ЗМІ поки що не появилось жодного матеріалу на цю надто важливу соціально-економічну та морально-психологічну тему.

Російська мова, звісно, не винна в тому, що в руках великодержавних «держиморд», зросійщених хахлуїв стала знаряддям насильства і духовного терору, витісняючи звідусіль українську, замість того, щоб жити з нею у добросусідських взаєминах. Курс державної політики має бути спрямований на повноту задоволення національно-освітніх запитів усіх – і корінного українського населення, і меншин. Це є однією з передумов створення національно-культурного середовища, в якому формуватиметься українська національна еліта, заангажована на цивілізоване творення української України.

У зв'язку з тим, що український історичний простір, вітчизняна історія є для українців надзвичайно важливим «полем битви» за свою автентичність, самобутність, національну ідентичність, покликання журналістів активно сприяти історіософському осмисленню сутності української нації, виявляти стрижневу лінію її історичного розвитку, відшукувати ланки зв'язку між давнім, сучасним і майбутнім. На жаль, досі в оцінці журналістами багатьох принципово важливих для усвідомлення історичних подій домінують підходи, що несумісні з процесами націє- та державотворення.

Однією з причин такої ситуації є поширення в журналістському середовищі України провінційно-плебейського постмодернізму. Відомий філософ і публіцист Сергій Грабовський наголошує, що постмодерн по-

плебейски дуже вдало ліг на пострадянську матрицю – з відповідними наслідками у вигляді нездатності оцінювати події в категоріях добра і зла, неспроможності вибудувати ієрархію цінностей. На жаль, в багатьох журналістів немає правдивих, системних історичних знань, відсутнє вміння чітко розставити історичні акценти з урахуванням сучасних суспільно-політичних, глобалізаційних процесів. Звідси – засилля скандальних, деструктивних, аморальних матеріалів у засобах масової інформації.

Вороги Української держави — «раби, подножки, грязь Москви...» – добре розуміють, що мова, впливаючи з непізнаних глибин людської природи, стає цементуючим засобом нації. З утратою поняття рідної мови люди втрачають психічну константу, моральні засади, зв'язок зі своїм родом, народом, нацією, не відчують потреби у своїй державі. Ухвалений антиукраїнськими силами Закон «Про засади державної мовної політики» створює підґрунтя для продовження розпочатої Д. Табачником руйнації української системи освіти, всіляко обмежує використання української мови, щоб надалі знекровлювати інтелектуальні судини нації, бо «мова для культури – те саме, що центральна нервова система для людини» (С. Лем). Відмова від рідної мови навіть якоїсь частини народу сприяє виробленню в українців особливої форми російської свідомості. Декларуючи забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної Закон «Про засади державної мовної політики» насправді підступно націлений на її обмеження, повсюдне витіснення і де-юре утвердження російської мови – основи остаточного підпорядкування України Росією.

Відомо, що Росія без України в імперському плані неповноцінна. Але річ навіть не стільки в економічному й геополітичному значенні України для Москви. „Річ, перш за все, в тому, що на традиційному російському ставленні до України, по суті тримається російська свідомість, завдяки якій російська імперія, нехай і в урізаному вигляді, все ще існує, – наголошує російський публіцист, поет Олексій Широпаєв. – Підкреслюю: саме ставлення до України – не до Балтії, не до Кавказу – є визначальним для російської імперської свідомості. Як тільки росіяни відкриють для себе, що українці це СПРАВДІ інший народ – російський імперський міф упаде, а з ним неминуче закінчиться й імперія” [12]. Таке стратегічне бачення росіянина Олексія Широпаєва. Але поки що культурний та інформаційний простір України окупований друкованими виданнями, телерадіоканалами та шоу-бізнесом іноземних держав. Цьому безцеремонно сприяють депутати Верховної Ради України, Президент, Голова Верховної Ради, Прем'єр-міністр. За підсумками всеукраїнського перепису населення 2001 року 67% громадян України визнали своєю рідною мовою українську, але вся система ЗМІ, культурних і розважальних установ, книговидання збудована так, ніби 67% і більше населення України становлять росіяни і російськомовні.

Яка ситуація насправді? «Я, Ягупов В'ячеслав Сергійович, 1939 року народження, громадянин України, росіянин, української мови в школі не вивчав, онук репресованих комуністичним режимом вільних селян, які не виявили бажання піти в ярмо кріпаків-колгоспників. Маю розумом прийняте переконання: у незалежній Україні має бути єдина

державна (офіційна) мова – українська. **Усі випускники шкіл зобов'язані знати й розмовляти, як мінімум, трьома мовами: державною, рідною – для неукраїнців – та мовою, яка поширена в європейських державах.** Не даймо дурням, які не пам'ятають своїх пращурів, руйнувати рідну Україну! Слава Україні!» (День. – 2012. – 15-16 черв).

Усвідомлення членами українського суспільства об'єднувальної ролі державної мови, активний захист та поширення її у всіх сферах суспільного життя і на всій території країни дає змогу зміцнити суверенітет української нації і вивести її на рівень найзаможніших і найрозвиненіших у світі. «Треба нам нарешті усвідомити: російщення України – всупереч усім нашим славням Україні та українській мові й усім ритуалам на їхню честь – не лише триває, а й сягло такої глибини, що загрожує самому існуванню української нації, як рівноцінної нації серед націй світу, – наголосив Іван Дзюба. – Звичайно, якась держава під назвою «Україна» існуватиме. Але це не буде держава українського народу. Без української мови й культури, як і без вирішення соціальних проблем, це буде просто адміністративно-територіальне утворення, де провінційна номенклатура вирішила підвищити свій статус до рівня державності, щоб самостійно експлуатувати свій народ» [3].

Наголошую, що націоналісти, тобто національно свідомі українці, не хочуть, щоб росіяни, євреї, поляки, румуни, угорці та представники інших національних меншин, які живуть в Україні, перетворювалися на українців. Не треба! Нехай кожен залишається самим собою, плекає свою мову, культуру, духовність, але нехай не заважає українцям розвивати національну освіту, культуру, відроджувати правдиву історичну пам'ять, тобто будувати українську Україну. Якщо росіяни — справжні брати українців (про це вони постійно і скрізь говорять!), то по-братерському, по-християнському, врешті-решт, по-людському повинні би в Україні добре знати українську мову, шанувати її, берегти і сприяти тому, щоб кожен українець, якого збили з пантелику, духовно і морально покалічили московсько-комуністичні асимілятори, повернувся до джерела національної життєдіяльності. Адже в Україні створено і створюються всі умови, аби національні меншини, в тому числі і росіяни, мали можливість навчатися своєю мовою, розвивати рідну культуру, літературу, мистецтво.

Може, декому здається парадоксальним, але насправді нині здійснюється проект зросійщення України, спланований ще у 60-х рр. XIX ст. після впровадження Валуєвського циркуляра. Тоді флігель-ад'ютант Олександра II барон Корф представив імператорові програму протидії впливові українофілів у Малоросії шляхом «наводнення края до чрезвычайности дешевыми русскими книгами». Корф наголошував, що коли б уряд зробив ці книжки дешевшими, ніж відповідні малоросійські, то навіть не було б потреби в адміністративних заборонах. У перспективі, зазначав Корф, це «лишило б малороссийскую литературу шансов сколько-нибудь существенно расширить круг читателей». Олександр II взяв до уваги ці міркування Корфа і написав: «Дельно. Мысль весьма хорошая. Сообразить, как ее исполнить».

«Уторопали» і уже досить тривалий час успішно виконують. Наслідки жорстокої шовіністичної московсько-комуністичної руйнації національної, ментально-генетичної сутності українців гостро відчуваємо тепер у всіх сферах життєдіяльності держави. Зовнішні та внутрішні вороги Української держави

намагаються не допустити деколонізації психології кожного українця. З цією метою здійснюється тотальна зовнішня (з Росії) і внутрішня (із середини України) московська інформаційна агресія в Україну, яку координує один антиукраїнський центр.

Як наслідок українська мова вже чимало втратила зі своєї традиційної милозвучності, доброзичливості, ввічливості, безприкладного доброго гумору. Колись «солов'їна» українська мова нині вже засмічена і її продовжують засмічувати російськими варваризмами та мовними зворотами. Останнім часом до цього додалося поанглійчення, яке дуже любляють комерсанти і скоробагачки. Мова набуває геліготливого відтінку, що також веде до огрубіння, втрати національного шарму не без участі журналістів, яким бракує потрібної інтелектуальної бази, знань у гуманітарній сфері, національної свідомості, сформованої громадянської позиції, щоби «не дозволити політиці оскотинитися, а суспільству деградувати» (Лариса Івшина).

Засоби масової інформації покликані виконувати своєрідну роль суспільного каталізатора. Лауреат премії імені Джеймса Мейса Сергій Грабовський наголошує, що журналістська громадянська позиція – це називати речі своїми іменами. Безперечно, це не просто. Але вчитися треба бути професійно мужнім. Журналістка Анна Полуденко висловила важливі думки: коли часто переглядаєш нові американські ЗМІ, складається враження, що сам стиль подання інформації навчає гордості за власну країну. Не завжди стовідсотково об'єктивні, приправлені здоровим скепсисом та критикою, вони завжди несуть загальний посил: «Я пишаюся тим, що живу в США» і «Ми робитимемо все, щоб бути найкращою країною». Чи можна те ж саме сказати про більшість українських медіа, які своє небажання обстоювати національні інтереси чи просто лінощі часто прикривають саме «західними стандартами»? – запитує Анна Полуденко і роздумує. – Натомість американські журналісти можуть бути критичними щодо політичної системи, державних структур, але «американська мрія» сумніву не підлягає, і хочуть вони того чи ні — це відображається в їхніх матеріалах. У розмові пакистанські чи в'єтнамські журналісти, безперечно, розкажуть про національні проблеми, про бідність, про корупцію, але обов'язково наголосять: «Я люблю свою країну». А скільки українських журналістів готові таке сказати не тому, що потрібно, а тому, що вони це почувають? У нас вдумливе інформування полягає не лише в пошуках цікавої й важливої для аудиторії теми, а й у ліквідації байдужості щодо життя власної країни» [7].

Висновки. Зрозуміло, що занепад моральності в суспільстві й огрубіння мови перебувають у відношенні позитивного зворотного зв'язку: спотворена, збіднена, зматюкована, груба мова формує примітивне мислення і вульгарний стиль поведінки, що поглиблює моральний, національний занепад, а це посилює розклад мовної свідомості, призводить до духовної деградації, втрати історичного образу України. «Носіями зразкової української мови мусять стати державні діячі, урядовці всіх рангів та їхні дружини. Якщо вони спілкуються з людьми поза своєю домівкою, виступають перед аудиторією безпосередньо чи в засобах масової інформації» [8, с. 10], – наголошує академік Олександр Пономарів.

«Ніхто нам не збудує держави, коли ми самі її не збудуємо, і ніхто за нас не зробить нації, коли ми самі нацією не схочемо бути» [4, с. 67]. Надто важливими, актуальними є ці слова В. Липинського сьогодні.

Мій Боже милий, як то мало
Святих людей на світі стало.
Один на другого кують
Кайдани в серці. А словами,
Медоточивими устами
Цілюються і часу ждуть...

Закликаю вчитатися також у ці рядки Тараса Шевченка, задуматися над ними, осмислити їх. Кожен з нас збагне, відчує, глибоко зрозуміє суть нинішніх не лише українсько-російських взаємин, а й відносин з іншими наддержавами, розгледить загрози для української незалежності, почує дзенькіт нових кайданів. Адже недруги української держави усіх мастей, які в інформаційному просторі України не перестають розігрувати антиукраїнські шовіністичні шабаші, добре розуміють, що мова – найбільший національний скарб, вона є вищою основою духовного стану, найголовнішим засобом етнічної ідентичності, – і тому не відмовляються від політики російщення, американізації і навіть африканізації. На жаль, «справа українського слова, українського розвою чужа для великоруської суспільності, – зазначав Іван Франко. – Українській суспільності прийдеться видержувати хронічну, довгу, але не менш важку боротьбу з російською суспільністю та крок за кроком відстоювати собі у неї право на самостійний розвій» [10, с. 279-280]. Суспільно-політична ситуація спонукає журналістів всім своїм еством відчутти, розумом збагнути, що боротьба за українську мову, культуру, духовність – це боротьба за Українську державу, моральний світ і матеріальний добробут. Утвердивши в Україні українську мову, національну культуру і духовність – збережемо Україну як європейську державу, піднімемо в кожного українця дух національної свідомості, громадянської гідності.

-
1. Боргардт О. О. Дві культури [текст] / О. О. Боргардт. – Донецьк, 1999.
 2. Грушевський М. Про українську мову і українську школу [Текст] М. Грушевський. – К., 1991.
 3. Дзюба І. Притча во язицех, або культура перед системою „Рада” [Текст] / І. Дзюба // День. – 2002. – 24 груд.
 4. Липинський В. Листи до братів-хліборобів про ідею і організацію українського монархізму [Текст] / В. Липинський. – К.; Філадельфія, 1995.
 5. Масенко Л. Законопроект „Про мови в Україні”: погляд лінгвіста [Текст] / Л. Масенко // Дзеркало тижня. – 2010. – 18 верес.
 6. Масенко Л. Європейська хартія як інструмент розколу країни [Текст] / Л. Масенко // День. – 2012. – 6 верес.
 7. Полуденко А. Медіа та суспільство: ефективніше разом [Текст] / А. Полуденко // День. – 2012. – 7-8 берез.

8. Пономарів О. Культура слова [Текст]: мовностилістичні поради: навч. посіб. – К., 1999.
9. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності) [Текст] / О. Федик. – Львів: Місіонер, 2000.
10. Франко І. Сухий пеня [Текст] / І. Франко // Мозаїка. Із творів, що не ввійшли до зібрання творів у 50 томах. – Львів, 2001.
11. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). Стан і статус [Текст] / Ю. Шевельов. – [Б. м.] : Сучасність, 1987.
12. Широпаєв Олексій. Про два різних народи [Текст] / Олексій Широпаєв // День. – 2010. – 17-18 груд.

CIVIL POSITION OR PROVINCIAL AND PLEBEIAN POSTMODERNISM?!

Vasyl Lyzanchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
49 Chuprynky Street, 79044 Lviv, Ukraine
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Author determined key principles of media and problems of the Ukrainian language in Ukraine. The essence of provincial and plebeian postmodernism outlined structure of civic position of the journalists.

Keywords: journalism, Ukrainian, Russification, citizenship, professionalism, provincial and plebeian postmodernism.

ГРАЖДАНСКАЯ ПОЗИЦИЯ ИЛИ ПРОВИНЦИАЛЬНО- ПЛЕБЕЙСКИЙ ПОСТМОДЕРНИЗМ?!

Васи́лий Лизанчу́к

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львов, Украина
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Охарактеризовано ключевые принципы деятельности средств массовой информации и проблемы функционирования украинского языка в Украине. Раскрыта сущность провинциально-плебейского постмодернизма, очерчено структуру гражданской позиции журналистов.

Ключевые слова: журналистика, украинский язык, русификация, гражданская позиция, профессионализм, провинциально-плебейский постмодернизм.

Стаття надійшла до редколегії 23.12.12

Прийнята до друку 10.01.13